

KRIPTOVALYUTA OPERATSIYALARI ORQALI SOLIQNI CHETLAB O'TISHNING OLDINI OLISH

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi, magistranti

Jumanazarov Alisher Toshtemir o'g'li

E-mail: alisherjumanazarov086@gmail.com

+99891-239-23-22

Annotatsiya: Ushbu maqolada kriptovalyuta operatsiyalari orqali soliqdan qochishni oldini olish mumkin bo'lgan strategiyalar tahlil qilindi. Bugungi kunda ushbu sohaning rivoji mamlakatlarning yashirin iqtisodiyoti hajmining oshishiga ham sabab bo'lmoqda. Kriptovalyutani yo'qotish bilan sotish katta soliq imtiyozlari bilan ta'minlanadi. Shuning uchun ko'plab investorlar qasddan kriptovalyuta investitsiyalaridan zarar ko'rishni tanlaydilar, bu strategiya soliq zararini yig'ish deb nomlanadi.

Kalit so'zlar: soliqdan qochish, kriptovalyutalar, maxfiylik, operatsiya, blokcheyn, imtiyoz.

ПРЕДОТВРАЩЕНИЕ УБЕЖДЕНИЯ НАЛОГОВ ЧЕРЕЗ ОПЕРАЦИИ С КРИПТОВАЛЮТОЙ

Аннотация: В данной статье проанализированы стратегии, которые могут предотвратить уклонение от уплаты налогов посредством транзакций с криптовалютой. Сегодня развитие этой отрасли также является причиной увеличения размеров скрытой экономики стран. Продажа криптовалюты с убытком дает огромные налоговые льготы. Вот почему многие инвесторы предпочитают намеренно брать на себя убытки от инвестиций в криптовалюту - стратегия, известная как сбор налоговых потерь.

Ключевые слова: уклонение от уплаты налогов, криптовалюта, конфиденциальность, операция, блокчейн, привилегия.

PREVENT TAX AVOIDANCE THROUGH CRYPTOCURRENCY TRANSACTIONS

Abstract: This article analyzed strategies that can prevent tax evasion through cryptocurrency transactions. Today, the development of this industry is also the reason for the increase in the size of the hidden economy of the countries. Selling cryptocurrency at a loss comes with huge tax benefits. This is why many investors

choose to intentionally take losses on cryptocurrency investments, a strategy known as tax loss harvesting.

Key words: tax evasion, cryptocurrencies, privacy, operation, blockchain, privilege.

Kirish

So'nggi yillarda kriptovalyutalarning ko'tarilishi butun dunyo bo'ylab soliq organlari va tartibga soluvchilar uchun yangi muammolarni keltirib chiqardi. Kriptovalyutalar xavfsizlik va samaradorlik kabi bir qator afzalliklarni taqdim etsa-da, ular soliqdan bo'yin tovlash va pul yuvish vositasi sifatida ham ishlatilgan. Kriptovalyuta operatsiyalari bilan bog'liq anonimlik va taxalluslik soliq organlariga soliqqa tortiladigan operatsiyalarni to'g'ri kuzatish va tekshirishni qiyinlashtiradi. Ushbu maqolada biz kriptovalyuta operatsiyalari orqali soliqdan qochishning oldini olish va soliq tizimining yaxlitligini ta'minlash uchun amalga oshirilishi mumkin bo'lgan strategiyalarni o'rganamiz.

Asosiy qism

Rivojlanayotgan me'yoriy-huquqiy hujjatlar va murakkab soliq qonunlari bilan raqamli aktivlaringizga soliqlarni qonuniy ravishda kamaytirish yoki oldini olishni tushunish juda muhimdir. Kriptovalyuta operatsiyalarida soliq to'lashdan bo'yin tovlashdan tashvishlanish ortib bormoqda Bitcoin, Ethereum va boshqalar kabi kriptovalyutalar markazlashtirilgan moliya institutlaridan mustaqil ravishda ishlaydigan raqamli valyutaning muqobil shakllari sifatida mashhurlikka erishdi. Ushbu raqamli aktivlar foydalanuvchilarga maxfiylik va avtonomiya darajasini taklif qilsa-da, ular kriptovalyuta operatsiyalari orqali o'z daromadlari va aktivlarini yashirish orqali soliq to'lashdan bo'yin tovlamoqchi bo'lgan jismoniy va yuridik shaxslar tomonidan ham foydalanilgan. Kriptovalyutalarning chegarasiz tabiati va sohada keng qamrovli tartibga soluvchi nazoratning yo'qligi soliq to'lashdan bo'yin tovlaganlar uchun bu xususiyatlardan foydalanishni va soliq organlari tomonidan aniqlanmaslikni osonlashtirdi.[1]

Kriptovalyuta soliqlari sohasida soliqdan qochish va soliq to'lashdan bo'yin tovlash o'rtasidagi keskin farqni tan olish juda muhim, chunki atamalar ko'pincha bir-birining o'rnida noto'g'ri ishlatiladi. Soliq to'lashdan qochish deganda qonun doirasida to'lanadigan soliq miqdorini kamaytirish uchun soliq rejimidan qonuniy foydalanish tushuniladi. Masalan, soliq imtiyozli hisoblarga investitsiya qilish yoki qonuniy chegirmalar va kreditlarni qo'llash kripto soliq majburiyatlaringizni qonuniy ravishda kamaytirishi mumkin.

Dunyo bo'ylab kamida 2247 xil kriptovalyuta mavjud bo'lib, ularning umumiy bozor kapitallashuvi 171 milliard dollar va bahosi 2 trillion dollar atrofida. Bu jami moliyaviy bozorning bir qismini tashkil qilsa-da, tendentsiyalar kelgusi o'n yil ichida

kripto-transaksiyalarning eksponent ravishda o'sishini ko'rsatmoqda. Biroq, kriptovalyutalarning o'ziga xos xususiyatlari soliq to'lashdan bo'yin tovlashni osonlashtirishi, 1,4 milliard dollardan ortiq mablag' noqonuniy yo'l bilan o'tkazilishi yaxshi tan olingan. Offshor soliq jannatlariga global miqyosda kuchayishi kripto-transaksiyalarni yanada daromadli qiladi.[2]

Blockchain - bu tomonlar o'rtasidagi operatsiyalarni doimiy, tasdiqlangan va samarali qayd etadigan ochiq va taqsimlangan daftar. Blockchain arxitekturasi uni asosiy xususiyatlar bilan to'ldiradi: markazsizlashtirish, taxalluslik, o'zgarmaslik va shaffoflik. Kriptovalyutalar - blokcheynlarda ishlaydigan virtual valyutaning bir turi. Shuning uchun ular blokcheyn protokollaridan foydalanadilar va uning xususiyatlarini namoyish etadilar. Yevropa Komissiyasi kriptovalyutani davlat organi tomonidan chiqarilmaydigan yoki fiat valyutasiga birlashtirilmagan, lekin shaxslar tomonidan elektron ayirboshlash vositasi, qiymatni saqlash yoki hisob birligi sifatida qabul qilinadigan qiymatning raqamli ifodasi sifatida belgilagan.

Soliq to'lashdan bo'yin tovlash - soliq majburiyatlarini kamaytirish uchun ataylab noto'g'ri ma'lumot berish yoki ma'lumotlarni yashirishni o'z ichiga olgan noqonuniy amaliyot. Bunga kripto tranzaksiyalari haqida xabar bermaslik yoki chegirmalarni yolg'on da'vo qilish kiradi.[3]

Kriptovalyuta operatsiyalari orqali soliq to'lashdan bo'yin tovlashning oldini olish strategiyalariga quyidagicha:

1. Kriptovalyuta operatsiyalari orqali soliq to'lashdan bo'yin tovlashning oldini olishning asosiy strategiyalaridan biri kriptovalyuta birjalari va hamyon provayderlari uchun tartibga rioya qilish choralarini kuchaytirishdan iborat. Mijozingizni biling (KYC) va Pul yuvishga qarshi kurash (AML) qoidalarini kriptovalyuta xizmati provayderlariga joriy qilish orqali soliq organlari raqamli aktivlar ekotizimida shaffoflik va javobgarlikni oshirishi mumkin. Kriptovalyuta birjalarini tartibga solish va ulardan ma'lum chegaradan yuqori tranzaksiyalar haqida hisobot berishni talab qilish hokimiyat organlariga soliq to'lashdan bo'yin tovlash bilan bog'liq potentsial noqonuniy faoliyatni kuzatishga yordam beradi.

2. Soliq organlari ilg'or ma'lumotlar tahlili va blokcheyn kuzatuv vositalaridan foydalangan holda kriptovalyuta operatsiyalarini kuzatish va tahlil qilish imkoniyatlarini oshirishi mumkin. Kriptovalyuta operatsiyalaridan ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish orqali soliq organlari soliq to'lashdan bo'yin tovlashning mumkin bo'lgan sxemalarini ko'rsatishi mumkin bo'lgan anomaliyalar va shubhali faoliyatni aniqlashlari mumkin. Kriptovalyuta operatsiyalari uchun ishonchli hisobot talablarini amalga oshirish va ma'lumot almashish uchun sanoat manfaatdor tomonlari bilan hamkorlik qilish soliq organlarining soliq to'lashdan bo'yin tovlashni samarali aniqlash va tekshirish qobiliyatini kuchaytirishi mumkin.

3. Soliq organlari soliq to'lovchilarni kriptovalyutalar bilan bog'liq soliq majburiyatlari, jumladan, hisobot berish talablari, kapitaldan olinadigan daromad solig'i va hisobni yuritish majburiyatlari to'g'risida xabardor qilish uchun xabardorlik kampaniyalari, seminarlar va boshqa ta'lim tashabbuslarini boshlashi mumkin. Kriptovalyuta operatsiyalarining soliq oqibatlarini haqida xabardorlikni oshirish va tushunishni oshirish orqali soliq organlari rioya qilishni rag'batlantirishi va soliqdan bo'yin tovlash amaliyotini oldini olishi mumkin.

4. Kriptovalyutalarning global tabiati va blokcheyn texnologiyasining markazlashmagan tuzilishini hisobga olgan holda, soliq organlari o'rtasidagi transchegaraviy hamkorlik soliq to'lashdan bo'yin tovlashga qarshi samarali kurashishda muhim ahamiyatga ega. Soliq organlari axborot almashish, tergovlarni muvofiqlashtirish va kriptovalyutalar uchun izchil me'yoriy-huquqiy bazani amalga oshirish uchun xalqaro miqyosda hamkorlik qilishi mumkin. Soliq yurisdiksiyalari o'rtasida ikki tomonlama va ko'p tomonlama kelishuvlarni o'rnatish kriptovalyuta operatsiyalari bo'yicha razvedka ma'lumotlarini almashishni osonlashtirishi mumkin, bu esa hukumatlarga chegaralar orqali soliq to'lashdan bo'yin tovlaganlarni ta'qib qilish va huquqni muhofaza qilish choralari kuchaytirish imkonini beradi.

5. Blokcheyn tahlili, sun'iy intellekt va mashinani o'rganish kabi texnologik innovatsiyalardan foydalanish soliq organlarining real vaqt rejimida kriptovalyuta operatsiyalarini kuzatish va kuzatish qobiliyatini oshirishi mumkin. Blokcheyn kuzatish va shubhali faoliyatni aniqlash uchun ilg'or vositalar va algoritmlarni qo'llash orqali soliq organlari soliq to'lashdan bo'yin tovlash sxemalarini aniqlashni yaxshilashi va qonunchilikka rioya etilishini kuchaytirishi mumkin. Ma'lumotlarni samarali tahlil qilish va kriptovalyuta operatsiyalarini monitoring qilish imkonini beruvchi texnologiya va raqamli vositalarga sarmoya kiritish soliq organlarining soliq to'lashdan bo'yin tovlashga qarshi samarali kurashish salohiyatini kuchaytirishi mumkin.[4]

Xulosa

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, kriptovalyuta operatsiyalari orqali soliq to'lashdan bo'yin tovlashning oldini olish tartibga solish nazoratini, ma'lumotlarni tahlil qilishni, ta'limni, xalqaro hamkorlik va texnologik innovatsiyalar. Normativ-huquqiy hujjatlarga rioya qilish bo'yicha kengaytirilgan chora-tadbirlarni amalga oshirish, hisobot berish va ma'lumotlarni tahlil qilish imkoniyatlarini yaxshilash, soliq to'lovchilar o'rtasida xabardorlikni oshirish, xalqaro hamkorlikni rivojlantirish va texnologik yutuqlarni qo'llash orqali soliq organlari kriptovalyuta sohasida soliqdan bo'yin tovlash bilan bog'liq xavflarni yumshata oladi va soliq tizimining yaxlitligini qo'llab-quvvatlaydi. Kriptovalyutalar moliyaviy landshaftni shakllantirishda davom etar ekan, soliq organlari raqamli aktivlar bilan bog'liq muammolarni faol ravishda hal qilishlari va soliq to'lashdan bo'yin tovlash bilan samarali kurashish uchun ularning

ijro mexanizmlarini kuchaytirishlari juda muhimdir. Soliqdan qochish soliq majburiyatlarini minimallashtirish uchun qonuniy vositalardan foydalanishni o'z ichiga oladi, soliq to'lashdan bo'yin tovlash esa soliqlarni kamaytirish yoki yo'q qilish uchun noqonuniy harakatdir. Farq juda muhim, chunki soliq to'lashdan bo'yin tovlash og'ir jazolar va huquqiy oqibatlariga olib kelishi mumkin, soliqdan qochish esa qonuniy va ko'pincha oqilona moliyaviy amaliyotdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Erkabaevich R. L. O 'ZBEKISTONDA SOLIQDAN QOCHISH OQIBATLARINING NAZARIY ASOSLARI TAHLILI //Proceedings of International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences. – 2023. – T. 2. – №. 4. – C. 82-85.
2. Baxodirovich A. F. SOLIQDAN QOCHISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARINING TAHLILI //Journal of new century innovations. – 2023. – T. 28. – №. 1. – C. 56-66.
3. Axrorjon o'g'li, Ilyosov Asrorjon, va Abdullayev Jahongir Nurali o'g'li. "DAVLAT BYUDJETINING ILMIY TADQIQOTLARGA AJRATAYOTGAN MABLAG 'LARI TAHLILI: XORIJ VA MILLIY TAJRIBA." TADQIQOTLAR. UZ 33.1 (2024 yil): 186-193.
4. Xakimovna, Oxunova Ma'rifat va Abdullayev Jahongir Nurali o'g'li. "YASHIRIN IQTISODIYOT VA MAMLAKATDA UNI KAMAYTIRISH YO'LLARI." Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi 17.1 (2024): 42-46.
5. Abdujalolovna N. N. BLOKCHEYN TEXNOLOGIYASI VA KRIPTOVALYUTA //BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2023. – T. 3. – №. 1. – C. 113-115.